

Sygn. akt II AKa 345/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Krameris (spr.)
Sędziowie:	SSA Witold Franckiewicz SSA Andrzej Kot
Protokolant:	Anna Turek

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Beaty Lorenc - Kociubińskiej

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2013 roku

rozpoznał sprawę **S. J., M. J., B. S.**

w przedmiocie odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznane krzywdy w związku z tymczasowym aresztowaniem represjonowanego Z. J.

z powodu apelacji wnioskodawców

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 5 lipca 2013 r. sygn. akt III Ko 91/13

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyń: S. J., M. J. i B. S. po 120 zł tytułem poniesionych kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem pierwszej instancji oraz po 27,60 zł tytułem zwrotu VAT;

II. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

III. stwierdza, że koszty sądowe za postępowanie odwoławcze ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

S. J., M. J. oraz B. S. wystąpiły w dniu 6 marca 2013 r. do Sądu Okręgowego w Opolu z wnioskiem o zasądzenie na ich rzecz – na zasadzie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149 z późn. zm.) – odszkodowania i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikającą z tymczasowego aresztowania i wykonania orzeczenia związanych z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i w związku z wprowadzonym w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanem wojennym wobec zmarłego w dniu 7.04.1995 r. małżonka i ojca wnioskodawczyń Z. J.. We wniosku określono żądanie z tytułu:

1) odszkodowania:

a) 3.288,06 zł z tytułu utraconych zarobków;

b) 951,73 zł – z tytułu poniesionych kosztów obrony w postępowaniu przed Sądem Najwyższym – Izba Wojskowa w sprawie Rw.714/82 (koszt ten wyniósł w 1983 r. 3.000 starych zł);

c) 10.472,34 zł – z tytułu wykonania wyroku Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na sesji w Opolu z dnia 6 lipca 1982 r., sygn. akt SoW.603/82 i uiszczenia grzywny w wysokości 25.000 zł i kwoty 8.000 zł z tytułu opłaty (w kwotach z 1982 r.).

2) zadośćuczynienia w wysokości 30.000 zł – wynikającego z niesłusznego tymczasowego aresztowania w okresie od 13 maja 1982 r. do 7 lipca 1982 roku.

Nadto we wniosku zawarto żądanie o zasądzenie na rzecz wnioskodawczyń kosztów zastępstwa procesowego przed sądem.

Sąd Okręgowy w Opolu wyrokiem z dnia 5 lipca 2013 r., sygn. akt: III Ko 91/93 na podstawie art. 8 ust. 1 w zw. z art. 11 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego:

I. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyń: S. J., M. J. i B. S. kwotę po 2.000 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwotę po 1.353 zł tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od prawomocności orzeczenia;

II. w pozostałej części wniosek oddalił;

III. kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Powyższy wyrok zaskarżył w imieniu wnioskodawczyń: S. J., M. J. i B. S. – ich pełnomocnik.

Na podstawie art. 438 pkt 1 i 2 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił:

1. obrażę prawa materialnego art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. 1991 r., Nr 34, poz. 149 ze zm.) w zw. z art. 361 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię i błędne zastosowanie przepisów i przyjęcie przez Sąd Okręgowy, iż nie nastąpiło wykonanie wyroku Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na sesji w Opolu z dnia 6 lipca 1982 r., sygn. SoW.603/82, w części 21.600 (starych) zł kary grzywny, poprzez zaliczenie zgodnie z pkt II wyroku na poczet grzywny okres tymczasowego aresztowania od dnia 13 maja 1982 r. do dnia 6 lipca 1982 r. przyjmując jeden dzień aresztowania jako 400 zł grzywny i uznanie, iż nie stanowiło to wykonanie orzeczenia w myśl treści przepisu art. 8 ust. 1 ustawy „lutowej” i nie stanowi szkody w rozumieniu tego przepisu, do naprawienia, której zobowiązany jest Skarb Państwa.

2. obrażę prawa materialnego, a to art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. przy zast. art. 552 k.p.k., przez niewłaściwą interpretację i błędne przyjęcie, iż zasądzona na rzecz wnioskodawczyń kwota po 2.000 zł jest odpowiednia w rozumieniu art. 445 § 1 k.c., chociaż z ustalonego stanu faktycznego wynika, iż cierpienia zmarłego uprawnionego i nasilenie krzywdy uzasadnia zasądzenie zadośćuczynienia w kwocie po 10.000 zł dla każdej z wnioskodawczyń, co doprowadziło do niewspółmiernego i rażącego zaniżenia kwoty zadośćuczynienia.

3. obraży przepisów postępowania, a to art. 438 pkt 2 k.p.k., co miało wpływ na treść wyroku poprzez naruszenie art. 7 k.p.k., poprzez dowolną ocenę przeprowadzonych dowodów i przyjęcie, iż wyrok Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na sesji w Opolu z dnia 6 lipca 1982 r. sygn. SoW.603/82 w części dotyczącej zaliczenia na poczet grzywny okresu tymczasowego aresztowania w tej części nie został wykonany.

4. obrazy przepisów postępowania, a to art. 7 k.p.k. w zw. z art. 424 § 1 k.p.k. poprzez niewskazanie na okoliczności przemawiające za przyjęciem przez Sąd Okręgowy wbrew ustaleniom stanu faktycznego, iż tymczasowe aresztowanie nie miało wpływu na pogorszenie stanu zdrowia (tak rozważania) w stosunku do ustalonego stanu faktycznego gdzie sąd ustalił, iż pogorszył się stan wzroku Z. J. i pojawiły problemy zdrowotne związane z układem moczowym oraz psychiczne, co miało wpływ na orzeczenie w części dotyczącej zasądzonego zadośćuczynienia oraz pominięcie w uzasadnieniu wyroku przyczyn dla których sąd przyjął, iż pogorszenie stanu wzroku i pojawienie problemów urologicznych czy kłopotów psychicznych nie jest istotnym pogorszeniem stanu zdrowia i nie miało wpływu na życie rodzinne.

5. obrazę prawa procesowego, a to art. 632 pkt 2 k.p.k. w ten sposób, że odmówiono wnioskodawczyniom zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, w sytuacji gdy uznanie zasadności roszczeń spadkobierców wskazanych w przepisie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. osób uprawnionych do roszczenia po osobie represjonowanej jest zrównane w skutkach z uniewinnieniem.

Podnosząc powyższe zarzuty, wniósł o jego zmianę poprzez:

1. podwyższenie zasądzonego zadośćuczynienia do kwoty po 10.000 zł na rzecz wnioskodawczyń i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyń dodatkowo po 8.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikłych z niesłusznego tymczasowego aresztowania uprawnionego męża i ojca Z. J. oraz wykonania wyroku Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na sesji w Opolu z dnia 6 lipca 1982 r. sygn. SoW.603/82, czyli łącznie po 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia dla każdej z wnioskodawczyń.

2. podwyższenie zasądzonego odszkodowania na rzecz wnioskodawczyń do kwoty po 3.637,30 zł i zasądzenie dodatkowo kwoty odszkodowania po 2.284,30 zł dla każdej z wnioskodawczyń tytułem odszkodowania, czyli łącznie zasądzenie kwoty odszkodowania w wysokości po 3.637,30 zł dla każdej z wnioskodawczyń, za tymczasowe aresztowanie i szkodę poniesioną w wyniku wykonania wyroku Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu na sesji w Opolu z dnia 6 lipca 1982 r. sygn. SoW.603/82 poprzez zaliczenie w poczet okresu tymczasowego aresztowania od dnia 13 maja 1982 r. do dnia 6 lipca 1982 r. kwoty grzywny w wysokości 21.600 zł przyjmując jeden dzień aresztowania jako 400 zł grzywny;

ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt I i II i przekazanie w tej części sprawy Sądowi Okręgowemu do rozpoznania w I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

I. Odnośnie do odszkodowania.

Apelacja w tym zakresie jest bezzasadna.

Skarżący niesłusznie utrzymuje, że Z. J. (mąż i ojciec wnioskodawczyń) poniósł szkodę z tytułu wykonania wyroku w zakresie kary grzywny.

Warunkiem materialnoprawnym odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wynikłą z wykonania kary, jest istnienie szkody (lub krzywdy). Należy pamiętać, że odszkodowanie musi obejmować zarówno rzeczywisty uszczerbek w majątku danej osoby (skazanej, a następnie uniewinnionej) – tj. *damnum emergens*, jak i korzyści, które utracił na skutek wykonania kary (*lucrum cessans*).

W niniejszej sprawie pierwszoplanowym zagadnieniem jest kwestia pojęcia wykonania kary i odpowiedzi na pytanie o powstanie z tego tytułu szkody. Jeżeli bowiem uznać, że w związku z wykonaniem grzywny (w całości lub w części) skazany doznał uszczerbku majątkowego, to roszczenie wnioskodawczyń jest zasadne.

Jak ustalił Sąd Okręgowy na podstawie dokumentów zgromadzonych w niniejszej sprawie, wyrokiem Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu z dnia 6 lipca 1982 r., sygn. akt: SoW.603/82 Z. J. skazany został za czyn z art. 48

ust. 4 w zw. z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym na karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby, oraz karę 25.000 st. zł grzywny, z której 21.600 zł zaliczono na poczet tymczasowego aresztowania oskarżonego od dnia 13 maja 1982 r. do 6 lipca 1982 r. Obciążono oskarżonego kosztami postępowania w 1/3 i opłatą - w łącznej wysokości 1830 st. zł. Z. J. został zwolniony z aresztu 7 lipca 1982 r.

Po rozpoznaniu środka odwoławczego od powyższego wyroku, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 30 maja 1983 r. zmienił tenże wyrok w zakresie opisu czynu, kwalifikacji prawnej i podstawy wymiaru kary, utrzymując w mocy orzeczenie w zakresie kary. W dniu 1 lipca 1983 r. Z. J. został wezwany do zapłaty 13.230 zł na którą składały się koszty postępowania (1.830 st. zł), opłata (8.000 st. zł) oraz 3.400 st. zł z tytułu grzywny.

Skazany złożył w dniu 15 sierpnia 1983 r. wniosek o umorzenie powyższych należności Skarbu Państwa. Postanowieniem z dnia 16 sierpnia 1983 r. Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego na mocy art. 1 pkt 1 i art. 4 ustawy z dnia 21 lipca 1983 r. o amnestii darował skazanemu Z. J. wymierzoną wyrokiem z dnia 6 lipca 1983 r. kary 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, grzywnę w kwocie 3.400 zł oraz nieściągnięte koszty i opłaty (9.830 zł). (akta Sow.603/82 (IPN Wr.101/1274).

Na skutek rewizji nadzwyczajnej złożonej przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 21 października 1994 r. uniewinnił Z. J. od przypisanego mu czynu. (akta SoW.603/82, k. 217-220, 227-233).

Bardzo szczegółowa analiza postępowań w sprawie Z. J. – tak w trybie instancyjnym, jak i w zakresie zastosowania przepisów o amnestii, aż po rewizję nadzwyczajną i uniewinnienie go wyrokiem Sądu Najwyższego 21 października 1994 r.) – była możliwa z racji zachowania się wszystkich akt jego dotyczących. Wobec kompletności dokumentów zasadnie Sąd Okręgowy uznał, że niewiarygodne są twierdzenia wnioskodawczyni S. J. o zapłaceniu należności z tytułu grzywny 3.400 zł i kosztów sądowych – w całości, czy też w części. Niezależnie od tego, że wnioskodawczyni nie dysponuje dowodem zapłaty omawianych należności, to wobec procedury amnestyjnej i darowania skazanemu kary w dzień po złożeniu przez niego wniosku o umorzenie należności, nie może być mowy o ich uregulowaniu.

Zaliczenie natomiast w wyroku skazanemu okresu tymczasowego aresztowania na poczet orzeczonej grzywny, w sytuacji wymierzenia kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem, było zgodne z prawem, ale nie jest równoznaczne z jej wykonaniem. O wykonaniu grzywny można mówić wyłącznie w tym znaczeniu, że w razie jej częściowego zaliczenia na areszt, wysokość grzywny pozostałej efektywnie do wykonania (zapłacenia) jest już niższa. Ten sposób określenia wykonania wyroku wobec skazanego Z. J. – zresztą tylko chwilowy – nie wiązał się dla niego z żadną szkodą. Nie doznał on bowiem najmniejszego uszczerbku majątkowego z tego tytułu. Nigdy nie zapłacił ani kwoty 3.400 zł z tytułu grzywny, która została mu darowana na mocy ustawy o amnestii, ani też nie uiścił kwoty 21.600 st. zł – zasądzenia której domagają się wnioskodawczynie. Należy w tym miejscu podkreślić, że szkoda majątkowa za okres tymczasowego aresztowania Z. J. – z tytułu utraconych w tym czasie zarobków została przez sąd w całości zrekompensowana.

Sąd orzekający – z korzyścią dla wnioskodawczyń - pominął zresztą, że szkoda tego rodzaju nie powinna być sumą utraconych zarobków, lecz różnicą między stanem majątkowym jaki by istniał gdyby poszkodowanego nie uwięziono, a stanem rzeczywistym w chwili odzyskania wolności.

Skoro jednak Z. J. nie uiścił na rzecz Skarbu Państwa, ani należności z tytułu orzeczonej grzywny, ani z tytułu kosztów i opłaty sądowej, to brak podstaw do zasądzenia odszkodowania z tytułu wykonania wyroku (w zakresie grzywny). Zaliczenie w wyroku okresu tymczasowego aresztowania na poczet grzywny nie spowodowało dla skazanego żadnej szkody. Odszkodowanie wchodziłoby w rachubę tylko w sytuacji, gdyby skazany z tego tytułu poniósł szkodę.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że za cały okres tymczasowego aresztowania Z. J. w okresie od 13 maja 1982 r. do 7 lipca 1982 r., rzeczywisty uszczerbek w majątku wynikający z obniżenia wynagrodzenia za pracę został mu zrekompensowany w wyroku Sądu I instancji.

Z tych względów zarzut zawarty w apelacji jak i wniosek o podwyższenie odszkodowania o dalsze 2.284,30 zł wobec każdej z wnioskodawczyń uznano za bezzasadny.

II. *Odnosnie do zadośćuczynienia.*

Wbrew stanowisku skarżącego, Sąd Okręgowy nie dopuścił się obrazy prawa materialnego art. 8 ust. 1 tzw. ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. Przyznał bowiem wnioskodawczyniom tytułem zadośćuczynienia po 2.000 zł za doznaną krzywdę przez ich męża i ojca represjonowanego w stanie wojennym, tymczasowo aresztowanego w okresie od 13 maja 1982 r. do 7 lipca 1982 r. Jeżeli apelujący nie zgadza się z wysokością przyznanego zadośćuczynienia, to zastosowanie miałyby zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzekania.

Ustalenie konkretnej kwoty tego zadośćuczynienia należy do Sądu orzekającego w tym zakresie w konkretnych realiach faktycznych i prawnych, przy uwzględnieniu występujących w danej sprawie okoliczności mających wpływ na wysokość zasądzonej kwoty. Zadośćuczynienie w przeciwieństwie do odszkodowania zawsze będzie miało charakter uznaniowy. Decydując o wysokości zadośćuczynienia, Sąd Okręgowy rozważył wszystkie te elementy, które miały znaczenie dla zasądzenia odpowiedniego zadośćuczynienia – w myśl art. 445 k.c.

Nie ulega wątpliwości, że o rozmiarze należnego zadośćuczynienia decyduje rozmiar doznanej krzywdy. Zadośćuczynienie ma bowiem na celu naprawienie szkody niemajątkowej, wyrażającej się doznaną krzywdą w postaci cierpień fizycznych i psychicznych. Nie dający się ściśle wymierzyć charakter krzywdy sprawia, że ustalenie jej rozmiaru, a tym samym i wysokości zadośćuczynienia, zależy od oceny sądu, która powinna uwzględniać całokształt okoliczności sprawy. Przy ustalaniu skali cierpień, sąd w postępowaniu karnym stosując zasady i reguły prawa cywilnego, bierze pod uwagę rodzaj naruszonych dóbr osobistych pokrzywdzonego, wagę naruszeń tych dóbr, skutki z nich wynikające. W sytuacji tymczasowego aresztowania istotna jest długość trwania aresztowania, jego przebieg i następstwa tak w życiu prywatnym jak i zawodowym (zob. np. wyrok SN z 30.04.1981 r., I KZ 114/80, nie publ.; postanowienie SN z 15.12.1994 r., II KRN 235/94, Inf. Praw. 1994 r., Nr 10-12, poz. 13; uchwała pełnego składu Izby Cywilnej SN z dnia 8 grudnia 1973 r., III CZP 37/73, OSNC 1974 r., nr 9, poz. 145).

In concreto Sąd Okręgowy ustalił wysokość zadośćuczynienia na 6.000 zł. Wbrew zarzutowi apelacji przy ustalaniu sumy odpowiedniej, Sąd orzekający dużą wagę przywiązał do faktu, że Z. J. z powodu tymczasowego aresztowania nie wziął udziału w uroczystości I Komunii św. córki, co stanowiło dla niego silne przeżycie. Izolacja przez okres niepełnych 2 miesięcy, nie stanowiła natomiast o pozbawieniu go możliwości uczestniczenia w wychowaniu dzieci, bo wychowanie jest procesem długotrwałym, co nie zmienia faktu, że przez ten czas tęsknił za rodziną. Z drugiej zaś strony jak ustalił sąd, osadzony jeden raz miał widzenie z żoną, utrzymywał z nią też kontakt listowny, co oznacza, że nie był odcięty od wiadomości o rodzinie. Otrzymał także zgodę na widzenie z adwokatem. Korzystał dwukrotnie z konsultacji lekarskiej. Po opuszczeniu aresztu powrócił do pracy i otrzymał ponownie wynagrodzenie w takiej wysokości jak przed tymczasowym aresztowaniem. Nie stwierdzono aby w środowisku był wyalienowany z powodu toczącego się postępowania karnego i tymczasowego aresztowania. W areszcie nie stosowano wobec niego szykan. Podzielając w całej rozciągłości argument o dużym stresie związanym z niesłusznym pozbawieniem wolności, stwierdzić należy, że okoliczność ta nie uszła uwagi Sądu pierwszej instancji. Wziął sąd ten pod uwagę, że stres przełożył się na kłopoty ze zdrowiem w zakresie wzroku i schorzeń urologicznych. W toku postępowania wnioskodawczyni nie przedstawiły dowodów, z których wynikałoby, że Z. J. leczył się na te konkretne schorzenia po opuszczeniu aresztu lub, że takie schorzenia były następstwem ok. 2 miesięcznego tymczasowego aresztowania.

Zadośćuczynienie ma mieć charakter kompensacyjny, wobec czego jego wysokość nie może stanowić zapłaty symbolicznej, lecz musi przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość. Z drugiej strony wysokość ta nie może być nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy, ale musi być „odpowiednia” w tym znaczeniu, że powinna być – przy uwzględnieniu krzywd poszkodowanego – utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lipca 2007 r., sygn. akt: II KK 321/06 Lex 299187, a także w wyroku z dnia 5 września 2000 r., sygn. akt: WA 30/00).

Z pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd Okręgowy miał na uwadze wszystkie istotne występujące w niniejszej sprawie względy i okoliczności mające wpływ na wysokość zasądzonego zadośćuczynienia. Argumenty skarżącego podniesione w apelacji mają charakter polemiczny i nie podważają ustaleń Sądu meriti odnośnie do zasądzonej kwoty zadośćuczynienia.

III. *Odnośnie do zarzutu obrazy prawa procesowego art. 632 pkt 2 k.p.k.*

Zarzut jest zasadny.

Sąd Apelacyjny – w orzekającym składzie – aprobuje to stanowisko judykatury, wedle którego wnioskodawcy w sprawie o odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje zwrot wydatków poniesionych z tytułu ustanowienia pełnomocnika.

Prawdą jest, że zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego jak i sądów apelacyjnych występował pogląd, że w postępowaniu przewidzianym w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego dochodzącemu odszkodowania albo zadośćuczynienia nie przysługuje zwrot wydatków poniesionych w związku z ustanowieniem pełnomocnika, nawet jeżeli roszczenie to uwzględniono (zob. np. postanowienie SN z dnia 11 czerwca 2002 r., sygn. akt: WZ – 13/02, OSNKW 2012/11-12/103; postanowienie SA w Krakowie z dnia 6 stycznia 2001 r., sygn. akt: II AKz 269/01, KZS 2001 r., z. 9, poz. 19; wyrok SA w Białymstoku z dnia 27 września 2005 r., sygn. akt: II AKa 145/05, KZS 2006 r., z. 3, poz. 52; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 30 stycznia 2008 r., sygn. akt: II AKa 357/07, Lex nr 470304).

Stanowisko to motywowano tym, że art. 558 k.p.k. odsyła do stosowania w postępowaniu przewidzianym w rozdziale 58 k.p.k. do przepisów procedury cywilnej jedynie w kwestiach nieuregulowanych w procedurze karnej, a kwestie kosztów są uregulowane w dziale XIV K.p. Nadto uznawano, że przepis art. 632 pkt 2 k.p.k. odnosi się do oskarżonego, a nie do wnioskodawcy w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie. Kolejnym używanym argumentem była treść art. 620 k.p.k. wg której wydatki związane z ustanowieniem obrońcy lub pełnomocnika wykląda strona, która go ustanowiła.

Zmiana kierunku orzecznictwa nastąpiła w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, który w wyroku z dnia 26 lipca 2006 r., sygn. akt: SK 21/04 (OTKA 2006 r., nr 7, poz. 88) orzekł o niezgodności z Konstytucją art. 632 pkt 2 k.p.k. Powołał się na nie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 października 2011 r., sygn. akt: IV KK 137/11 wyrażając jednoznaczne stanowisko, że: „W demokratycznym państwie prawnym także w sprawie o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie lub aresztowanie, strona dochodząca tych roszczeń nie może być obciążona kosztami procesu, jeżeli roszczenia jej okazują się być zasadne” (OSNKW 2011, z. 11, poz. 105).

Sądy apelacyjne – po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego – z reguły zaaprobowyły prezentowane stanowisko, że w razie wniesienia zasadnego i uwzględnionego choćby częściowo wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie – na podstawie art. 552 k.p.k. stronie przysługuje zwrot od Skarbu Państwa wyłożonych i uzasadnionych wydatków związanych z ustanowieniem w sprawie jednego pełnomocnika (zob. np. wyrok SA w Warszawie, sygn. akt: II AKa 32/13, Lex nr 1293064; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 31 stycznia 2012 r., sygn. akt: II AKa 402/11, Lex nr 1109535; wyrok SA w Białymstoku z dnia 7 grudnia 2010 r., sygn. akt: II AKa 221/10, KZS 2011/4/63).

Wszystkie rozważania o zasądzeniu kosztów zastępstwa prawnego w sprawach o odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z roszczeniami zgłaszanymi w postępowaniu przewidzianym w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego, mają przełożenie na postępowania o odszkodowanie i zadośćuczynienie prowadzone na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. 1991 r., Nr 34, poz. 149 z późn. zm.).

Mając zatem na uwadze częściowe uwzględnienie roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie wnioskodawczyń – spadkobierczyń osoby represjonowanej – zgłoszonych na podstawie art. 8 ust. 1 tzw. ustawy lutowej, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyń S. J., M. J. i B. S.

po 120 zł tytułem poniesionych przez nie kosztów zastępstwa procesowego przed sądem pierwszej instancji oraz po 27,60 zł tytułem zwrotu VAT.

Orzeczenie o stwierdzeniu, że koszty postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa wynika z treści przepisu art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149 z późn. zm.).